

©Т. І. Толокова, с. Д.-Г. Т. Терешкевич

*ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського
МОЗ України»***ШТУЧНЕ ПЕРЕРИВАННЯ ВАГІТНОСТІ – ПОРУШЕННЯ ОСНОВНОГО ПРАВА
НА ЖИТТЯ**

ШТУЧНЕ ПЕРЕРИВАННЯ ВАГІТНОСТІ – ПОРУШЕННЯ ОСНОВНОГО ПРАВА НА ЖИТТЯ. У статті висвітлюються цінність та недоторканість людського життя з моменту запліднення до природної смерті, гідність особистості людини, а також проблема штучного абортів як порушення основного права на життя та здійснення вбивства дитини.

ИСКУССТВЕННОЕ ПЕРЕРЫВАНИЕ БЕРЕМЕННОСТИ – НАРУШЕНИЕ ОСНОВНОГО ПРАВА НА ЖИЗНЬ. В статье высвечиваются ценность и неприкосновенность человеческой жизни с момента оплодотворения до природной смерти, достоинство личности человека, а также проблема искусственного аборта как нарушения основного права на жизнь и совершения убийства ребёнка.

ABORTION - VIOLATION OF FUNDAMENTAL RIGHT TO LIFE. The article highlights the value and inviolability of human life from the moment of conception to natural death, the dignity of the human person and the problem of abortion as a violation of the fundamental right to life commit murder of the child.

Ключові слова: людське життя, ембріон людини, гідність людської особи, момент запліднення, ненароджена дитина, аборт.

Ключевые слова: человеческая жизнь, эмбрион человека, достоинство человеческой личности, момент оплодотворения, нерожденный ребёнок, аборт.

Key words: human life, human embryo, the dignity of the human person, the moment of fertilization, the unborn child, abortion.

ВСТУП. Життя – найцінніший Божий дар людини, пов'язаний з інтеграційними функціями організму. Християнська релігія стверджує: «Як образ Божий людський індивід має гідність особи, є кимось, хто здатний пізнавати себе, володіти собою, вільно дарувати себе і ввійти в спільність (причастя) з іншими особами, є покликаний через ласку до єдності зі своїм Творцем» [1].

«Хіба ж не знаєте, що ваше тіло – храм Святого Духа, який живе у вас? Його ви маєте від Бога, тож уже не належите до себе самих» (пос. Ап. Павла до Кор. 6,19) [2].

«Людське життя священне, бо з самого початку воно несе в собі творчу дію Бога і назавжди перебуває в особливому зв'язку з Творцем – своєю єдиною Ціллю. Один Бог є Владика життя, від початку його і до кінця: ніхто з будь-яких обставин не може претендувати на право прямо знищувати невинну людину» [1].

Право на життя, статус людського ембріона, гідність, те, ким стане людина, вже закладене у ньому, але не є ще вираженим і потребує часу для розвитку та остаточного формування, яке не закінчується з народженням. Генетичний розвиток людини не включає в себе зміну її природи, а лише поступовий прояв тих можливостей та здібностей, якими вона вже володіє від самого початку. Отже, людська особа починає існувати від моменту запліднення.

Філософська антропологія ХХ ст. (Макс Шелер) стверджує, що людина існує у трьох вимірах: духовному, душевному і тілесному. Тіло людини не є чимось відокремленим від її «я», воно є одним із вимірів

цілісності особи, і є умовою життя у світі. Папа Іван Павло II вживає терміни «одухотворене тіло» і «втілений дух» [1].

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ. У цій статті проведено аналіз, узагальнення та інтерпретацію нормативних документів чинного законодавства України, біоетичних актів за допомогою герменевтичного, феноменологічного та бібліографічного методів.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ. Створена Богом на Його образ людина, створена для інших і з іншими людьми, покликана до спільноти і дарування себе. Людська особа вже сама в собі є Божим даром.

Силою субстанційного єднання з розумною душею, людське тіло не може вважатись лише ансамблем тканин, органів і функцій, не може бути оцінене нарівні з тілом тварин, бо ж тіло є суттєвою частиною особи, яка через те тіло виявляє себе і виражає.

Кожне людське ество має права, котрі повинні бути захищеними. Жінка має право на захист свого власного тіла. Але її внутрішньоутробний плід не є частиною тіла жінки і тому вона не вправі розпоряджатися його життям. Її дитина має право на захист продовження свого життя. Ненароджена дитина є індивідом, є автономною. З хвилиною запліднення генетичний код дитини закладається унікальним, відмінним від матері та батька. Дитина набуває свої власні: групу крові, серце, мозок тощо. Вона може мати відмінний від батьків колір очей, волосся, будову. Факт залежності ще ненародженої дитини від інших не дає права позбавляти безпомічну людську особистість фундаментального права на життя.

Слово «аборт» походить із латинської мови «*abortio*», що означає «померти до народження».

«Штучний аборт – це свідоме і безпосереднє (пряме) здійснення вбивства дитини, що перебуває в початковій фазі свого розвитку, тобто між заплідненням і народженням» [3]. Аборт може бути вчинений різноманітними хірургічними чи фармацевтичними методами [4]. Дискусія щодо абортів ведеться в політичній, економічній, релігійній, демографічній, медичній та, у першу чергу, моральній площинах.

Одним із аргументів на «користь» абортів, який висувають їх прихильники, – це право жінки розпоряджатися своїм тілом, бути його господарем, мати автономію у справах статевих стосунків і репродуктивної функції. Цей аргумент досить часто висувається у супроводі декількох інших, похідних від нього: жінка має право на всебічний гармонійний розвиток, у тому числі на тілесні почуття, які сприяють кращому емоційному та психологічному розвитку жінки, іншими словами, йдеться про статеві стосунки.

Вагітність ззовні помічається за обрисами жіночого тіла, що вказують на присутність в лоні матері нової людини, яка ще не є *de facto* самостійною, не може собою розпоряджатися, і повністю залежить від материнського організму щодо своєї життєдіяльності. Але *de iure* вона вже є людиною і має гідність, яка притаманна кожній людській особі. Людська істота як суб'єкт природних прав (права на життя, на недоторканість власної гідності) з моменту запліднення з добре визначеною ідентичністю починає свій власний незворотний, безперервний, поступовий, координований розвиток. Звідси випливає, що, здійснюючи аборт, жінка розпоряджається не своїм тілом, а іншою людиною, яка має ті самі права і ту саму гідність, що й вона.

З біологічної точки зору, від моменту злиття гамет, нова людська істота, що забезпечена новою інформаційною структурою, починає діяти як індивідуальна єдність, керована своєю координаційною генетичною системою. Ця «нова людська клітина», а отже, «новий людський індивід», який починає «свій власний життєвий цикл», постійно розвивається при всіх задовільних умовах, як зовнішніх, так і внутрішніх [5].

Тому не можна вважати початком існування людського індивіда 15-й день від запліднення, тобто коли видно «примітивну хорду» і вже неможливе близько розділення, або 8-й тиждень, коли очевидна, хоч ще в мініатюрі, повна форма організму, або ще пізніший етап, коли достатньо сформована кора головного мозку. Починаючи від запліднення, ембріон є людиною, що здійснює свій життєвий цикл, а не людським індивідом у потенції. Якщо природа або власна ідентичність людського ембріона та сама, що і людської особистості, то поведінка стосовно ембріона людини може називатися етичною лише в тому випадку, коли трактує людський ембріон як будь-яку іншу людську особистість.

Наукові дослідження біологічної природи людського ембріона свідчать про те, що від моменту запліднення ембріон має всі характеристики людської істоти:

– нову і тільки їй властиву сутність, цілком відмінну від інших істот, яка має свою власну проект-програму життя і розвитку;

– внутрішній динамізм, що визначається та керується геномом аж до формування дорослої людини; існує у вигляді цілісного організму, тобто біологічної та функціональної єдності, яка має координовану структуру росту та розмноження;

– є автономним, тобто не потребує зовнішнього втручання для підтримання власної життєвої структури;

– здійснює самоконтроль над реалізацією своєї генетичної програми;

– його хромосоми доводять приналежність ембріона до людського роду, яка визначається також через особливості його власної генетичної структури (геному) [6].

Ембріону людини притаманна гідність, бо те, ким стане людина, вже закладене у ньому, але не є ще вираженим і потребує часу для розвитку та остаточного формування, яке не закінчується з народженням. Генетичний розвиток людини не включає в себе зміну її природи, а лише поступовий прояв тих можливостей та здібностей, якими вона вже володіє від самого початку. Людська особа починає існувати від моменту запліднення.

Аборт навіть при його легальності часто спричинює психічні розлади жінки і всіх причетних до нього. Окрім того, аборт викликає різні ускладнення для здоров'я чи життя жінки, а також призводить до викиднів при наступній вагітності. Смерть настає під час кожного абарту внаслідок умиртвіння кожної дитини.

П'ята Божа Заповідь «Не вбивай» забороняє вбивати як фізично, так і морально.

Однією з головних причин масового знищення дітей в Україні є чинне законодавство, зокрема стаття 281 («Право на життя») п. 6 («Штучне переривання вагітності...») Цивільного кодексу України від 16.01.2003 р. (№ 435-IV) [7] та стаття 50 («Добровільне штучне переривання вагітності») Основ законодавства України про охорону здоров'я від 31.12.1992 р. (№ 23-92) [8]. Відповідно до цих статей в Україні дозволені аборти до 12-го тижня вагітності, а від 12-го до 22-го тижня вагітності – «у випадках, встановлених законодавством» [9]. Дозвіл законодавства на вчинення абортів оцінює їх як «звичайне хірургічне втручання», створюючи нову ментальність в оцінці людського життя, зокрема зачатого. Твориться нова псевдокультура, яку Папа Іван Павло II назвав «культурою смерті» [3]. Це суперечить Конституції України, бо відповідно до ст. 3 та ст. 16 Основного Закону «життя, здоров'я та безпека українців є найвищою соціальною цінністю, а збереження генофонду українського народу є обов'язком держави» [2]. Законодавча база країни формується з урахуванням громадської думки та моральних цінностей у суспільстві. Громадяни підкоряються законам, які за суттю є етично припустимими. Виникає необхідність у такому законодавстві, яке б не суперечило цінностям життя та будь-якому етапі існування.

Дивний парадокс: вчинок матері, яка, народивши дитину, вбила її або викинула на смітник, підлягає однозначному засудженню всією громадськістю, а іншій жінці, що зробила те ж саме, лише в опе-

раційній, близькі люди приносять квіти, подарунки і вітають з «одужанням».

Отже, аборт – це не просто штучне «переривання вагітності», це вбивство невинної ненародженої дитини.

Християнство засуджує аборт. У Біблії читаємо про святість людського життя в лоні матері від самого початку: «Перше, ніж Я утворив тебе в утробі, Я пізнав тебе, і перше ніж ти вийшов з утроби, Я освятив тебе» (пор. Єр. 1,5). Вчення Церкви стверджує, що аборт – це моральний злочин. Прямий аборт, тобто бажаний (як мета або засіб) – тяжко суперечить моральному закону» [10].

«Необхідно поважати й повністю захищати людське життя від моменту запліднення до природної смерті. Від першої хвилини свого існування за людиною повинні визнаватися її права, серед яких невід'ємне право будь-якої невинної істоти – право на життя» [10, 11].

Папа Іван Павло II боронив ненароджених дітей в офіційних документах, промовах та зверненнях.

З позиції персоналістичної біоетики, штучний аборт – це великий злочин, тому що:

1. Людське життя недоторкане. Кожна людина отримує його безпосередньо від Бога, а не від батьків. Дитина є власністю Бога, а не батьків. Батьки повинні прийняти дитину як дар, народити і належно виховати її. Тільки Бог має право вирішувати про життя людини.

Він є господарем життя. Людина не має права ставити себе на місце Бога і вирішувати, чи жити дитині, чи ні.

2. Людське життя має нескінченну цінність, тому що Ісус Христос відкупив його ціною Свого життя.

3. Людське життя святе, бо Господь створив людину на Свій образ і подобу та призначив її жити. Дитина в момент зачаття вже має Богом визначену мету і дорогу життя. Мета – єдність з Богом у Вічності, і ніхто не може цьому перешкоджати.

Лікарі є служителями життя, а не смерті! «Жодній жінці не дам засобу, який може знищити її плід» (із Клятви Гіппократа).

ВИСНОВКИ. Дитина в лоні матері, як і кожна людська істота, має право на життя. Це право походить від Бога, а не від батьків, людської влади чи суспільства. Немає людини, ані людської влади, ані науки, ані причини медичної, евгенічної, соціальної, економічної чи моральної, що могли б дозволити свідомо знищити людське життя.

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. Проблематика переривання вагітності біоетичного, філософського і медичного характеру, оскільки перед суспільством постає питання про точку відліку людського життя. Відповідь може бути знайдена в інтелектуальних дискусіях, яким надається публічного розголосу, оскільки рішення цього питання має бути соціально легітимованим з визнанням онтологічної значимості людини від початку існування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Giovanni Paolo II. Lettera Enciclica Evangelium Vitae, 25 marzo 1995 / Giovanni Paolo II. – Citta del Vaticano : Libreria Editrice Vaticana, 1995. – 192 p.

2. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К. : Велес, 2005. – 48 с. – (Серія видань «Офіційний документ»).

3. Giovanni Paolo II. Lettera Enciclica Veritatis splendor, 6 agosto 1983 / Giovanni Paolo II. – Citta del Vaticano : Libreria Editrice Vaticana, 1983. – 96 p.

4. Плідність – дар і завдання: навчальний посібник з методу розпізнавання плідності / упорядник О. Кука. – Львів : Колесо, 2007. – 348 с.

5. Comitato Nazionale per la Bioetica. Identita e statuto dell'embrione umano / Pressidenta del Consiglio dei Ministri. Dipartimento per l'Informazione e l'Editore. – Roma, 22 giugno 1996.

6. Судо Ж. Аборт / Ж. Судо // Семья и биоэтика : материалы Междунар. симпозиума, 20–23 мая 1998 года. – СПб. : Изд-во Март, 1998. – С. 79–92.

7. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.

8. Основи законодавства України про охорону здоров'я від 31.12.1992 р. – № 23. – 1992.

9. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.

10. Катехизм католицької церкви // Синод Української Греко-Католицької Церкви. – Жовква : Місіонер, 2002. – 772 с.

11. Святе Письмо Старого та Нового Заповіту (повний переклад, здійснений за єврейськими, арамейськими та грецькими текстами) / о. І. Хоменко. – Львів : Місіонер, 2008. – 1460 с.

Отримано 13.02.15